

Передплата

на «РУСЛАНА» вивозить:
в Австрії:
на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1-70 кор.

За границю:

на цілий рік: зі щоденною
всилкою 7 доларів, або 12
рублів; з висилкою двічі
в тиждень 5½ долара, або 10
рублів; з висилкою що субо-
ти 4½ долара, або 9 рублів.
Поодинокі числа по 10 сот.

Телефон Редакції ч. 1484 — Конто почт. щадниці ч. 98.704.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш; а не возьмеш милости і віри не возьмеш.
Он руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Пашкевича

Виходить у Львові що дня крім неділь руских свят о 5½ год. по полудни.
Редакція, адміністрація експедиції «Руслана» при ул. Оссолинських ч. 11. партер (Фронт від ул. Тихої). Експедиція місцева в Агенції Соколовского в пасажі Гавмана.
Рукописи звертає ся лише напередніе застережене.—
Реклямаши неопечатави є вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

Як досягнути скорє здійсненє укр.-руского університету?

(Δ) Засновини самостійного укр.-руского університету у Львові висунули ся на перше місце між домаганнями руского народу і стали життєвим і невідкладним питанням культурного єго розвитку. Про конечність і потребу укр.-руского університету стілько вже було говорено і написано, що було би злишнім се на ново повторити і доказувати. Розходить ся тепер лишє о те, як се питання довести до розвязки, яким способом прискорити єго здійсненє.

Засновини укр.-руского університету є зависимі головнє від правительств, зглядно міністерства просвіти і від державної ради, котрі то чинники мають достарчити потрібних на сю ціль грошових засобів і стипендіями та відпустками уділюваними допичним кандидатам на доцентів допомогти до виобразованя потрібних для університету учительських сил. Тим то всі домагання руского народу і дорогою парламентарною, через послів, і дорогою дн. викарства та всяких віч звертають ся до тих міродатних чинників державних і парламентарних.

Але крім сих чинників, від котрих головнє зависимє є здійсненє, зглядно прискоренє засновин укр.-руского університету, є ще один чинник, котрий має витворити чи видати потрібні для університету сили, се є сам укр.-руский нарід, зглядно єго

інтелігенція. Почини і завязки до окремого укр.-руского університету вже є, маємо вже підвалини положені, на котрих треба лишє дальше класти цеглу за цеглою, щоби здвигнути окрему і самостійну святиню укр.-рускої науки і культури. Є се рускі катедри і доцентури на нинішнім львівськім університеті, котрий, як ми се давнійше в окремім історичнім виводі виказали і як се перед кількома днями було зазначено в пропамятнім письмі всіх руских професорів і доцентів, врученім недавно міністрови просвіти гр. Штіргкови, був заложений цісаром Йосефом II. також для культурних потреб Русинів. Отже на тих підвалинах, положених давними часами, треба дальше будувати і довершити будівлі тої святині наук, котрої потребу весь укр.-руский нарід так відчуває і єго здійсненя так настійчиво домагає ся. А тих будівничих має таки видати зпоміж себе сам укр.-руский нарід, а засобів до будови достарчить неперечно і правительство і законодавні чинники.

Вже пок. міністер просвіти др. Гартель, великий учений і знавець університетських справ, вказував на се, що навіть инші, вище культурно розвита народи, приненолени тих будівничих, себо учительські сили для університету, покликувати у великій часті з середних шкіл. А в тім положеню находить ся руский нарід. Таких кандидатів, котрі би посвятили ся наперед в своїх змаганнях виключно університетській кар'єрі, у нас майже нема а що найбільше будуть се рідкі одиниці. Отже головнє середні школи можуть достарчити нам сего

засобу на тих будівничих, іменно будуть ними визначнійші між гімназийними професорами сили. Тимто пок. міністер Гартель звертав ся лично до радника двора Ол. Барвіньского, яко члена ради шк. кр., щоби старав ся таким визначнійшим професорам середних шкіл, котрі би бажали підготовляти ся до габілітації на університетських доцентів, виведувати відпустки, зглядно дбав про перенесенє тих сил з провінціональних гімназий до Львова, де могли би габілітувати ся. Крім того звертав і на се бачність, щоби в случаях, де насувають ся перепони до габілітації за тутешнім університеті, такі кандидати габілітували ся або в Кракові або на позакраєвих університетах а відтак переносили свої габілітації до Львова. Отже в тій цілі попереносили ся з тернопільської гімназії проф. др. Копач, др. Володимир Левицкий, др. Стефан Рудницький, з Коломиї др. Макарушка, з Бродів др. В. Щурат. Зростаюче число руских гімназий вказувало на пильну потребу руских кафедр а бодай доцентур на філософ. виділї а передовсім найпильнійшою потребою є катедра класичної філології. В тій цілі уділено трилітньої відпустки д-рови Копачеви на студії у Відні і в Берліні (на полі класич. філології), др. Левицкий був на математичних студиях в Берліні і Гетиндзі, др. Щурат приготавляв ся до габілітації з строгої філософії, др. Рудницький з географії, др. Макарушка з славянської філології, директор др. В. Коповский з філософії і слав. філо-

О. П. А. Шеган (P. A. Sheehan).

Мій новий сотрудник.

Оповіданє із записок ірландського пароза.
Переклав Володимир Держирука.

(Дальше).

Тими словами рибакі закінчили своє оповіданє. Ми глянули на о. Летбі, ожидаючи, що скаже. Та сотрудник бодро вислухав сеї новини звернув ся до товпи і сказав:

— Заведіть тих людей домів як найскорше, бо они перемокли і можуть наразити ся на смертельну хоробу.

Дійсно: в передній комнати, де стояли виратовані рибалки, були калужи воде.

Ми хотіли виходити і товпа розходила ся також, коли Джим Діді шейнув мені до уха:

— То всьо через пиянство.

Джим знов присягнув тому шість тижнів від горівки, тому уважав себе уповажненим до реформаторської діяльності.

Так закінчив ся сей памятий день, що окрив душу сотрудника глибоким сумом.

Довго ще говорили ми про фатальні події, а думка моя летіла у слід за щасливою парою молодят в повесільній подорожи. Уява перенесла мене з мрачної Англії до світної Франції. Бачив я Бітру, спертую на рамени мужа, як ходять з церкви до церкви, від музея до музея і оглядає старинности континенту. Бачив я її на Рівері а опісля в Італії і відчував її німе одушевленє архитворами штуки і обявами віри в

щасливим огнищу католицизму. Уявляв я собі далі, як вона клякає перед Папою і просить о благословенє для батька, коли тимчасом його мертве тіло лежить давно в намулі морських глубин, серед потворів, що приглядають ся йому зі страхом і цікавостю.

Хтось спитав, чи судно було обезпечене.

— Ні — одвітив сотрудник. — Я ждав на вислід пробної їзди, щоби опісля тим занятися.

— Отже комітет є одвічальний за страту.

— Так, одвітив сумно.

— Противно — замітив о. Дуф, — оглядаючи якийсь альбум — власти, що дали матеріальну підмогу, не випустили би корабля з робітні, кидиб передтим його не обезпечили, хоч до висоти виданої підмоги.

— Так гадаєте? — спитав сотрудник.

— Я певний!

Небавом опісля розіхали ся гості, висказуючи нам сердечне співчутє.

Ледви минуло кілька хвилин по їх відїзді коли хтось заковтав до дверей.

Була се Ліссі, слуга сотрудника.

— Хтось просить отця добродія — сказала.

О. Летбі вийшов, не замикаючи за собою дверей.

Я почув голос о. Дуфа.

— Вислали мене — сказав з заявою, що всі бажамо тобі в сій справі дати поміч, без огляду на кошти. Що до мене особисто, то коли будеш ласкав повірити мені — маю спосіб до виходу із сего критичного положеня.

— Дякую сердечно — одвітив о. Летбі —

на доказ моєї приязни зверну ся до тебе, коли потребувати му твоєї помочи.

З поворотом хотів мені повторити свою розмову.

— Не треба! — закликав я — я чув все Нехай його Всевишний нагородить.

Перший раз в житю жаль мені було, що не люблю гроший. З якою розкошию був би я тепер дав поміч добрим мелодцям.

До півночи застановляли ся ми над подїями, робили припущеня і пляни. В кінци рішили ми, що найліпше не переривати в її подорожи і повідомити її про всьо аж по повороті.

— Може прочитають вони сю вістку в льондонських часописях?

— Нема страху. Вістка ся буде аж завтра в Лондоні а тоді будуть вони вже в Парижи.

Розділ XXIX.

Під тягарем хмар.

На світлі прегарна літня погода золотом обсіпує землю і море, а в наших серцях смерть і біль і темне почутє того всего, що нам принесе завтра.

Не повірив би я, що одна ніч терпіня потрафить зробити з людини таку зміну; доперва, коли слідуємого дня глянув я на лице сотрудника, пересвідчив ся, що оповіданя про се, як волос сивіє в протягу одной ночі, містять щирю правду. Лице його протягнуло ся і постаріло, під запалими очима синяки а уста стиснені від розпуки.

(Дальше буде).

льогії. Крім згаданих кандидатів були ще на студиях др. З дерковський на правн. виділі, і медики др. Дакура, др. Ярослав Грушкевич і др. Мирон Вахнянин, доси однак габілітував ся зпоміж них лише др. Стефан Рудницький до географії, котру викладає в львівск. університеті по руски.

Булоб вельми потрібно, щоби й зпоміж молодших сил до предметів філос. і правничого виділу забирали ся здібніші кандидати і підготовляли ся до доцентур.

Отже коли наша суспільність звертає ся з домаганями до державних і законодавчих чинників, від котрих зависиме лише в часті здійснене засновин укр.-руського університету, то повинна також звернути ся з домаганями і до того чинника, котрий має витворити зпоміж себе потрібні сили учительські, відкликнути ся до тих, що вже потрудили ся в значній часті для наукового підготовлення, зглядно викликати ще й інші молоді сили до наукової праці, бо лише при співділанні всіх тих чинників є можливе осягнене свого університету зглядно его прискоренє.

А на останку ще одна замітка. На теперішнім університеті маємо вельми мало катедр і доцентур, так що кожда з них є для нашого народу дорожочінім набутком, котрого треба пильнувати, щоби з него розходило ся світло науки між нашею дорожочією покоління. Тимчасом одна катедра рускої літератури і мови і катедра цивільного права від трех літ не сповняють сеї для руского народу важної задачі, на що вже вказував проф. др. Зобків і писав: „У нас так обмаль руских катедр на львівськ. університеті, а й ті покидають рускі професори і йдуть робити політику у Відні“. Тимто в інтересі здійсненя ідеї укр.-руського університету було би, щоби проф. др. Колесса і др. Дністрянський не полишали сих катедр на заступників своїх (д-ра Студинського і д-ра Стебельського), бож таки один професор не може за двох робити, але самі таки викладали свої предмети, як се роблять і польські професори-посли, хоч сї могли би скорше заступити ся іншими. Вжеж рада державна протягом сего трілітя мала такі довгі перерви серед парлам. праць, що в тих перервах могли би були відбувати ся виклади, щоби руска молодіж не поносила такої втрати в своїм образованю. Ось і тепер держ. рада збере ся аж в половині листопада, отже виклади на сих катедрах моглиб відбувати ся.

На сї справи повинна також наша суспільність звернути бачність, відкликнути ся до кандидатів і професорів, щоби они і з свого боку допомогли до здійсненя домагань руского народу що до засновин укр. університету.

Допись з Поділя.

(Приватна руска школа в Петрикові. Люстрація читальні в Довжанці. Збори читальні „Просьвіти“. Потреба народної роботи з боку рускої інтелігенції).

Дня 7. серпня відбула ся люстрація читальні „Просьвіти“ в Довжанці. Читальня міститься у власній хаті, має велику салю і сцену. Збудована 1902 р. і варту 1000 К. Всіх членів є 81, з того лише 2 жінці, 76 письменних, а 5 членів неписьменних. З часописий запрунували собі: Свободу, Подільське Слово, Письмо з Просьвіти, Господар і Промисловець, Громадський Голос і Землю і Волю. Бібліотека має 252 книжці, переважно виданя „Просьвіти“, з якої користають члени і їх родини.

Крамниці при читальні нема, за те є приватні склепи 4 господарів, один з них належить до латинника Івана Шевця, що признає ся до Русинів, а Іван Мельник має трафіку, яку позискав по усильній боротьбі з Жидом. Крамарі беруть товар у тернопільських Жидів, тому треба конче зорганізувати магазин, з якого би побира-

ли наші крамниці товари, остаточно міг би сей магазин розвизити свою фірму по селах товар і в той спосіб причинювати ся до піднесеня торгівлі в наших селах.

Нема також при читальні позичкової каси, однак в послідних часах заходом читальників, задумали громадяни заложити райфайзенську касу, до чого причинив ся проф. Ів. Боднар, що їздив там з викладом. В селі є громадска каса, що розвиває ся досить добре і має до 14.000 К обороту; громадска спілка виробляє черепицю і як на разі має вигляди на добрий розвиток.

Читальня дала в часі двох послідних літ кілька аматорських вистав, як Сватанє на Гончарівці, За сиротою Бог з калитою, Вєфлємська ніч і На Тарасовій могилі.

Сего дня мав укін. ст. прав Михайло Боднар виклад про господарство в Німеччині, та популярно пояснив тестаментарне право. Люди вислухали викладів з зацікавленєм, а навіть заложили у себе „Кружок Сільского Господаря“, кели вказав їм згаданий академик користь, яку з сего можуть мати.

Дня 14. серпня відбула ся в Петрикові нарада громадян в читальні „Просьвіти“ в справі приватної школи з рускою викладною мовою. Як відомо, громада в Петрикові ухвалювала чотири рази викладну мову руску в тамошній народній школі, однак інспектор Хмурович з сего собі нічо не робив, а коли Рада краєва шкільна приказала ему завести викладну мову руску, він звинув школу, приказуючи громадянам посилати своїх дітей до школи до Загребелі, при тім похвалив ся, що громада буде ще просити его ласки. Коли інспектор почув, що громадяни закладають приватну школу, обіцяв делегатам заложити краєву школу з викладною мовою рускою. І делегати повірили масеньким словам п. Хмуровича: а він тимчасом поза плечима громади з кількома латинниками-хрунми заводить приватну школу з викладною мовою польською, отже нічо не лишилось Русинам, як заложити школу приватну і дня 22. серпня повідомлено Раді шкільну окружну, що в днєм 1. вересня отворять приватну школу в хаті читальні „Просьвіти“, якої управителем буде п. Іван Любинець, бувший управитель в Бунцеві, що через п. Хмуровича передчасно спенсонував ся. Записи до сеї приватної школи відбули ся 23. і 24. серпня. Згаданий учитель є незвичайно добрим педагогом і не лише попровадить гарно науку, але і зеднає собі латинників, які пішлють до него своїх дітей.

Дня 19. серпня відбули ся загальні збори читальні „Просьвіти“, яка на жаль через довший час не давала знаку житя, хотяй будинок читальні побудований заходом і коштом о. Чубатого, незвичайно гарно збудований і уряджений. Але підміщани не горнулись до просьвіти, маючи під оком каподоцію, се є коршми під самим Тернополем, куди що неділі виходить на пиво сливе не цілий Тернопіль, а при тім слухає неможливої жидівської музики. О скількож більше ся каподоція зуміє притягнути петриківського підміщанина, тим більше, що тернопільска руска інтелігенція не може, чи не хоче перейти ся до читальні і заохотити підміщан до просьвіти, хотяй мають приклад з Поляків, які з цілими товнами навідують чительню Т. S. L., дають відчити, концерти. О скілько більше Русини інтелігенти повинні занятись Петриковом? Яке гарне поле діяльності моглоб бути серед них, зорганізувати гуртовну продаж ярина, яець, молока, через се не лише відовчили би петриківських жінок ходити шодня до міста і тратити пів дня кождої днини, але навіть богато причинили би ся для справи національної, маючи в своїх руках яринову комсумцію Тернополя, лише такою організацією навчимо Поляків, що митут господарями.

Всіх членів має читальня 76, всі письменні, однак нема ані одной жінки, які не можуть дарувати Тернополя задля читальні і позбавити ся приємностей, які дає місто. — В селі є одна коршма, крім каподоції та і склеп Колька голничого, що але розвиває ся, бо всі громадяни заспокоюють свої потреби в Тернополі. При склепі є й читальня Т. S. L., в якій що неділі і сьвята тернопільські Поляки мають виклади і заціплюють в серця латинників ідею ягайлонську, тому повинні і тернопільські Русини ліпше зайтись Петриковом, если не схотять допустити

до спольщеня Петриківців, бо не оправдають ся тим, що Петриківці не хотять ходити до читальні, не інтересують ся народною справою, бо як раз акад. Михайло Боднар зумів їх заохотити до просьвітної праці і Петриківці прирекли навіть пильно ходити до читальні, та повести самосьвіту самі між собою при помочи наших часописий (читальня запрунумерувала: Свободу, Народне Слово, Письмо з Просьвіти, Народне Вогацтво, а від о. Чубатого дістає Діло) і бібліотеки, яка складала з 346 книжок. Також на полі економічним не хотять лишити ся позаду інших сіл і за почином акад. Мих. Боднара закладають кружок „Сільского Господаря“ і ста туту вислали вже до намісництва до затвердження; лише помочи тернопільської інтелігенції, а село може стати поважним чинником в змаганю до відродження нашого народа.

Тернопільский.

Огляд часописий.

(„Русское Слово“ після випробованої методи Бунчаика про Наумовича).

(Конець).

Подавши такий образ о. Наумовича яко апостола національного єдинства з Москалями і православія, робить „Русское Слово“ з того висновки для нашого сільского народу і так оправдує его відступство від руско-катол. Церкви:

„При нынїшнихъ обсвоятельствахъ насуваєся вопросъ: за що мы Наумовича любимъ, для чого его почитаемъ, для чого николи ѓтъ него не ѓткажемся? А вопросъ сей насуваєся для того, що нынїсь всё супостаты даже изъ проповѣдальницѣ и сповѣдальницѣ кидають проклятыя на его имя, на его послѣдователей, угрожаютъ имъ — що смѣшно даже подумати — погубою души и такимъ способомъ многихъ нашихъ людей не только изъ народа, но и изъ интеллигенції, приневольють або вздержатися ѓтъ его почитанья, або прямо также его поризцати. Оружїемъ въ рукахъ тѣхъ супостатовъ єсть принятїе Наумовичемъ православїя, а покинувше унію. Тѣмъ замѣтомъ наши вороги, удаючи найревнѣйшихъ католикѣвъ, застрашуютъ особенно духовенство русско-народной партїи и слабшии одиницѣ, не разбираючи добра въ дѣлѣ, молчатъ и примѣняются до желанїя фарисеевъ. Повтаряемъ теперь вопросъ: за що мы Наумовича любимъ, для чого его почитаемъ, для чого николи ѓтъ него не ѓткажемся? Чи единственно за то, що ѓнъ принялъ православїе, а покинулъ унію? Если застановимся надъ тѣмъ, що ворогъ нашъ не має противъ покойного бѣльше ніякого замѣта, лишь той одинъ, що ѓнъ присоединилъ ся до православїя, и що воює лишь тѣмъ одднимъ замѣтомъ, — то можно бы думать, що Наумовичъ нічога бѣльше не зробилъ и що мы его единственно за то почитаемъ. Но нѣтъ. Що до православїя скажемъ: Кто хоче, може его почитати и за той крокъ, такъ якъ каждый чоловікъ має полную свободу въ вопросахъ вѣры. Въ оправданїе же Наумовича ѓтмѣтимъ, що ѓнъ былъ найревнѣйшимъ христїаниномъ, найревнѣйшимъ пастыремъ, наилучшимъ слугою католической церкви. Но коли его тая церковь совершен о невинно, единственно за его працю на просвѣтительномъ, національнополитичномъ и обрядовомъ поляхъ ѓтъ себе ѓткнула и создала для него такіи условия, що ѓнъ, яко чоловікъ чести и отецъ семьи, хотячи дальше оставитися въ Галичинѣ и въ исключившей его греко-католической церкви, былъ бы принужденный або покорити ся, ѓткликати свою науку и тѣмъ самымъ ѓтказатися ѓтъ правды и тѣхъ идеалѣвъ, для которыхъ жилъ, або прямо наложити на себе самого руку — ѓнъ совсѣмъ природно не мѣгъ зробити першого, т. е. заперечити своей цѣложизненной працѣ, а не мѣгъ зробити другого, бо ему не нозвалили на тое обвязокъ ѓтца и долгъ христїанина. Остала ся ему одна доска спасенїя, перейти на православїе, и ѓнъ тое сдѣлалъ. Мы же, всё его послѣдователи, почитаемъ Наумовича, не яко такоого, котрый принужденный обстоятельствомъ покинулъ унію, за що добровѣстный русскїй чоловікъ мусить его извинити, — но яко народного геня и просвѣтителя закрѣпощенного народа,

